

Svincov O.M., Skirka N.Ya., Gavrilko P.P. National economy: theoretical aspects of optimization of structure

The basic types of structural proportions at the level of national economy are analyzed. To investigate the national economy taking into account reproductive, branches, regional, socio-economic, sectoral, foreign, technologic-economic structures is suggested.

Keywords: state adjusting of economy, types of the structure, structural proportions, investment activity.

УДК 336.76:338.2

Здобувач І.В. Гомонай – Львівська КА

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Досліджено ефективність державного регулювання грошової пропозиції в умовах переходу до ринку. Коло розглянутих питань охоплює теоретико-методологічні основи дослідження грошового ринку, державне регулювання грошової пропозиції в розвинених ринкових економіках, ефективність державного регулювання пропозиції грошей у перехідній економіці.

Ключові слова: гроші, грошова пропозиція, грошовий ринок, ефективність державного регулювання.

Постановка проблеми. Державне регулювання грошової пропозиції є одним із найбільш дієвих і поширених важелів впливу на стан економічної активності. Відсутність цілісної концепції монетарної політики, яка враховувала б особливості перехідного періоду, стала однією із причин низької ефективності державної економічної політики. Актуальність теми наукового дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності державного регулювання грошової пропозиції в умовах виходу із глибокої економічної кризи, вдосконалення методів регулювання грошової пропозиції в умовах ринкової трансформації економічних відносин у країні.

Стабілізаційні тенденції в економіці України та перспектива інтеграції у європейський економічний простір потребують нових науково виважених концепційних підходів до формування регулятивної політики держави у грошовій сфері. Ці фактори доводять необхідність та актуальність теоретичного переосмислення досвіду державного регулювання грошової пропозиції у провідних країнах та у країнах із перехідною економікою.

Підвищення ефективності державної грошово-кредитної політики покликане утвердити тенденції до економічного зростання, стабільності цін, скорочення безробіття і прискорити інтеграцію України у світову економіку. Перехідний характер економічного розвитку зумовлює процес постійної адаптації методів державного регулювання грошової пропозиції до реалій української економіки, що повинно забезпечувати їх ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у працях українських та зарубіжних вчених. Сучасні монетарні концепції, які використовуються у грошово-кредитній політиці України, базуються на наукових працях Дж. М. Кейнса, М. Фрідмена, І. Фішера, Я. Карнаї, Д. Сакса, Дж. Долана, Р. Давідсона, К. Макконнелла, Ф. Хайєка, С. Харріса, Дж. Хікса, Ф.С. Мишкіна, М. Туган-Барановського,

Л. Лоуренса та інших. Питання монетарної теорії, грошово-кредитної політики та її ефективності, різні аспекти макроекономічної теорії розглянуто в роботах Г. Башнянина, Д. Богині, А. Гальчинського, С. Злупка, Т. Ковальчука, А. Мороза, Е. Мниха, Р. Нуреева, І. Михасюка, М. Савлука, В. Лисицького, І. Лукінова, В. Усоскіна, А. Чухна, А. Шарова, В. Ющенко, Ю. Джуса та інших дослідників.

Разом із тим, у літературі відсутні інтегровані дослідження ефективності державного регулювання грошової пропозиції в умовах перехідної економіки. Належно не розглянуто в теоретичних розробках питання ефективності та методів регулювання грошової пропозиції у контексті їх макроекономічних наслідків.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування ефективності державної грошово-кредитної політики щодо регулювання грошової пропозиції в умовах трансформації економіки України. Досягнення мети обумовило необхідність визначення та вирішення таких завдань:

- дослідження місця і ролі грошового ринку у структурі національного ринку;
- аналіз функціональної структури грошового ринку та його взаємодії з іншими складниками національного ринку;
- дослідження основних моделей грошового ринку в монетарних теоріях;
- обґрунтування принципів державного регулювання грошової пропозиції в умовах нестабільної ринкової економіки;
- визначення можливостей державного регулювання грошової пропозиції в умовах економічного циклу;
- дослідження принципів державного регулювання грошової пропозиції в теорії адаптивних і раціональних очікувань;
- аналіз особливостей формування грошової пропозиції, її структури та динаміки змін у перехідній економіці;
- вдосконалення методів регулювання грошової пропозиції в умовах трансформації економіки;
- визначення та обґрунтування методики оцінювання ефективності державного регулювання грошової пропозиції;
- розроблення методологічних положень щодо підвищення ефективності регулювання грошової пропозиції.

Виклад основного матеріалу. У поглядах дослідників про місце і роль грошового ринку у структурі національного ринку спостерігаємо розбіжність позицій. Деякі економісти ототожнюють грошовий ринок із фінансовим, коли до нього належить сукупність ринкових інструментів, що спрямовують потік грошових коштів від власників до позичальників. Більш поширеним є погляд на грошовий ринок, як на сектор чи частину ринку позичкових капіталів, де здійснюються короткотермінові депозитно-позичкові операції (на термін до 1 року). Цей ринок обслуговує рух оборотних коштів підприємств та організацій, короткотермінових коштів банків, установ, громадських організацій, держави та населення. Спосіб розмежування ринку грошей і ринку капіталів за термінами боргових зобов'язань, які продаються і купуються на цьому ринку, є сьогодні панівними в економічній літературі та практиці. У модерній економічній теорії домінуючими є погляди, коли за грішми закріплюються такі функції: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші [1-2].

Грошовий ринок функціонально є складовою частиною національного ринку, особливість якого визначається специфікою товару, де здійснюється купівля-продаж грошей та короткотермінові грошові інструменти. Ринок грошей забезпечує взаємодію попиту на гроші і пропозиції грошей, що регулюється загальноринковими принципами. За своєю економічною природою сучасний ринок грошей є вторинним ринком цінних паперів, де функціонують грошові інструменти, які використовуються на певних секторах грошового ринку і відрізняються за ліквідністю, терміном дії та ступенем ризику [3].

Процентні ставки грошового ринку є визначальним параметром, навколо якого побудована система ринкового механізму [4]. Ціна взаємодії ринкового попиту та пропозиції проявляється у специфічній для грошового ринку формі позичкового процента. Державні облігації в ринковій економіці поряд з обліковою ставкою центральних банків визначають рівень процентних ставок позичкових капіталів та грошового ринку. Тому в більшості сучасних монетарних теорій державні облігації є точкою відліку для побудови моделей процентних ставок, серед яких теорія очікувань, теорія сегментації ринку і теорія ліквідності.

Світовий ринок грошей у вигляді ринку євровалюти впливає на рівень національних процентних ставок. Постійно відбувається взаємне перетікання коштів, що стимулює вирівнювання національних процентних ставок, які коливаються навколо міжнародних процентних ставок. У сучасних умовах переважно використовуються плаваючі процентні ставки, які переглядаються через узгоджені інтервали часу (3-6 місяців).

Попит на гроші (MD – demand for money) є одним з основних елементів грошового ринку. У сучасній монетарній теорії є визнаною залежність між швидкістю обігу грошей, попитом на гроші та нормою процента. Швидкість обігу грошей та окремих грошових агрегатів має тенденцію до постійних змін, що змінює попит на окремі грошові агрегати.

Попит на гроші зі сторони активів, який в окремих випадках розглядають як попит на гроші для збереження багатства. Межа між цими двома аспектами попиту на гроші є досить умовною, оскільки інвестування у фінансові активи дає змогу отримувати дохід завдяки зменшенню ліквідності. Мотив попиту на гроші, як збереження багатства, є одним з основних у формуванні попиту на активи. У сучасній економічній теорії розглядаються активи значно ширше, ніж це пропонував Дж. Кейнс, який готівковим грошам протиставляв єдиний актив – державні облігації. У ринковій економіці функціонують векселі, акції, облігації корпорацій та інші цінні папери, які дають змогу формувати інвестиційний портфель, який повинен мінімізувати ризик і забезпечувати достатній дохід. Попит на гроші з боку активів пов'язаний з невизначеністю в отриманні доходів або того розміру доходу, який менший від очікуваного.

Спекулятивний попит на гроші пов'язаний з бажанням вигідно розмістити свої заощадження. Основним чинником впливу на спекулятивний попит є процентні ставки, які впливають на рішення інвестора. Різниця між процентними ставками на різних секторах грошового ринку, ринку облігацій та

ринку капіталів, тенденції зміни економічної кон'юнктури створюють можливості для отримання спекулятивного доходу.

Пропозиція грошей (money supply-MS) є складником економічного механізму і відображає кількість грошей, що пропонують на грошовому ринку. Пропозиція грошей формується під дією чинників, які виходять за межі взаємодії попиту і пропозиції. Економічний сенс пропозиції взагалі полягає в кількості продукту, який пропонують на ринку за певною ціною протягом певного часу. Особливістю грошової пропозиції є те, що вона визначається державним інститутом – центральним банком разом із мережею комерційних банків та інших фінансових посередників. Центральний банк формує пропозицію грошей відповідно до економічної кон'юнктури і мети грошово-кредитної політики.

У сучасній ринковій економіці пропозиція грошей має емісійно-кредитний характер. Поряд із готівковою емісією, яку здійснює центральний банк, основну частину грошей становлять чекові рахунки, які з'являються у випадках, коли банки надають кредити або купують цінні папери. Основним емісійним центром є центральний банк, який здійснює банкнотну емісію. Поряд із банкнотами центральних банків емісію платіжних засобів здійснюють державні казначейства, що випускають казначейські білети, які призначені фінансувати бюджетний дефіцит. Основну частину емісії грошей в ринковій економіці здійснюють комерційні банки шляхом створення чекових рахунків. Крім того, в ринковій економіці платіжні засоби створюють, крім банківського сектору, страхові заклади та спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові інститути.

Центральний банк може одночасно впливати на розміри готівки та резервні вимоги через контроль грошової бази. Контроль грошової бази дає змогу центральному банку одночасно впливати на два найважливіші чинники пропозиції грошей: обсяг резервів та готівки, які можуть змінюватися у протилежних напрямках. Найбільш дієвим способом зміни пропозиції грошей є операції на відкритому ринку. У випадку, коли центральні банки купують державні облігації на відкритому ринку, грошова база зростає, а у випадку продажу – зменшується. Дисконтна політика або зміна облікової ставки впливає на попит і пропозицію грошей. Вона є пасивною, порівняно з операціями на відкритому ринку, і використовується переважно в поєднанні з іншими формами регулювання грошової пропозиції. На формування пропозиції грошей постійно впливають депозитний та кредитний мультиплікатори.

Рівновага попиту та пропозиції досягається шляхом саморегулювання грошового ринку. У короткотерміновому періоді переважний вплив на досягнення рівноваги грошового ринку мають норма відсотка і динаміка цін. У довготерміновому періоді на механізм саморегулювання грошового ринку більший вплив мають кредитний мультиплікатор, механізм заміщення і швидкість обігу грошей [3].

Швидкість обігу грошей є одним із саморегуляторів грошового ринку і зрівноважує попит та пропозицію грошей. У випадках зростання ВВП, за умов стабільності грошової маси, швидкість обігу грошей зростає:

$$V = \frac{ВНП}{M},$$

де: V – швидкість обертання грошей; M – кількість грошей в обігу.

Кейнсіанська концепція активної грошової політики є одним із центральних напрямів у теорії та практиці досягнення рівноваги економічної системи. Априорні вади ринкової системи вільної конкуренції є для кейнсіанців стимулом для побудови моделей втручання держави в економічні процеси. Головна мета зміни пропозиції грошей в кейнсіанській теорії – це зміна ставки процента і, як наслідок, збільшення інвестицій, що дає змогу досягнути рівня доходу, який забезпечує повну зайнятість. У кейнсіанській моделі ціни розглядаються як стабільна величина, оскільки їх здебільшого визначають довготермінові контракти та ціни на матеріально-технічні запаси, які слабо реагують на зміну грошової пропозиції. Реальний обсяг виробництва в короткотерміновому періоді визначається зміною грошової пропозиції.

У випадку використання фіксованих валютних курсів щодо національної валюти для досягнення внутрішньої стабільності економіки переважно використовується бюджетно-фіскальне регулювання пропозиції грошей, яке є визначальним чинником впливу в кейнсіанській концепції. Вплив бюджетно-фіскального регулювання на ефективний попит потребує використання розгалуженої мережі каналів проходження коштів. У принципі, погоджуючись з подібним поглядом на особливості бюджетно-фіскальної політики, потрібно враховувати зміну ефективності грошей. Грошово-кредитна політика в кейнсіанській концепції, яка контролює пропозицію грошей, має другорядне підпорядковане значення. Існування інвестиційної пастки, поряд із пасткою ліквідності, є основними обмеженнями ефективності грошово-кредитного регулювання пропозиції грошей в концепції Кейнса. Бюджетно-фіскальна та грошово-кредитна політика є взаємодоповнювальними у процесі стабілізації економіки. Для досягнення рівноваги економічної системи використовується вплив змінних, серед яких: процентна ставка, споживчі та інвестиційні витрати, обсяг виробництва.

Існування тимчасових ефектів, пов'язаних із збільшенням пропозиції грошей в короткотерміновій перспективі, є чинником із невизначеними термінами дії та масштабу впливу на реальні економічні процеси. Адаптація економіки до їх впливу відбувається у довготерміновому періоді, коли досягається умова рівності пропорційного збільшення грошей та цін згідно з кількісною теорією. У короткотерміновому періоді зростання пропозиції грошей призводить до зниження норми процента, зростання реального обсягу виробництва та підвищення цін. У довготерміновому періоді грошово-кредитна політика, спрямована на збільшення пропозиції грошей, є неефективною. Гроші за одноразового їх зростання мають нейтральний характер впливу на економіку.

Досягнення стабільності економіки шляхом державного регулювання пропозиції грошей є визначальним чинником впливу в кейнсіанській теорії. Економічна система є априорно нестабільною і тому поєднання грошово-кредитних та бюджетно-фіскальних заходів дає змогу регулювати ефективний попит, рівень доходу та зайнятість.

Серед чисельних напрямів теоретичного обґрунтування причин економічних циклів центральне місце займають монетарні концепції [5]. З позицій неокласиків та монетаристів економічна система є априорно стійкою і головною причиною кризових явищ є недоречне втручання держави в регулювання грошової пропозиції. Монетаристське протиставлення грошово-кредитної політики бюджетно-фіскальній пов'язано з визнанням грошової маси як основного чинника економічної кон'юнктури і, як наслідок, циклічності економічної активності.

Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки в перехідний період, крім чинників, які присутні в ринкових економіках, зумовлена відсутністю інституцій ринку і відповідно нормальних умов його функціонування; неготовністю суб'єктів ринку працювати в системі ринкових відносин і кваліфіковано виконувати функції, які їм притаманні; нестабільністю економічної ситуації в умовах кризи та високим ступенем монополізму в економіці. Головним напрямом регуляторного впливу є використання монетарних та бюджетно-фіскальних методів. Серед найважливіших можна виділити такі:

- 1) грошово-кредитні рестрикції, після проведення яких темпи зростання грошової бази знизилися майже в 10 разів: від 466,2 % у 1994 р. до 44,9 % у 1997 р.;
- 2) стабілізація курсу національної грошової одиниці;
- 3) скорочення бюджетного дефіциту і використання державних цінних паперів для його кредитування;
- 4) широке залучення міжнародних позичок для фінансування бюджетного дефіциту.

Пропозиція грошей повинна формуватися таким чином, щоб вона: а) забезпечувала економіку платіжними засобами відповідно до потреб стабілізації економіки та економічного зростання; б) забезпечувала нормальну економічну діяльність існуючих суб'єктів господарювання; в) створювала умови для витіснення грошових сурогатів з економічного обороту підприємств; г) забезпечувала умови для виконання зобов'язань держави в економічній сфері; д) стимулювала перерозподіл існуючої грошової маси та емісії грошей відповідно до структури, яка найбільш повно відповідає особливостям функціонування ринкової економіки.

На грошовому ринку повинна бути досягнута рівновага, коли пропозиція грошей дорівнює попиту на гроші:

$$MS = MD.$$

У процесі регулювання пропозиції грошей повинні бути враховані найбільш характерні особливості економіки перехідного періоду

$$MS = M + GC,$$

де: M – грошова маса; GC – грошові сурогати.

В умовах зростаючої демонетизації грошові сурогати становлять:

$$GC = DZ + 3П + 3C + IB,$$

де: DZ – дебіторська заборгованість; $3П$ – заборгованість з виплати заробітної плати; $3C$ – заборгованість з соціальних виплат; IB – іноземна валюта, яка обслуговує діяльність тіньової економіки.

Грошові сурогати можуть бути витіснені шляхом структурної перебудови економіки, яка створить умови для підвищення рівня рентабельності підприємств. На шляху до досягнення такої стратегічної мети можливо встановлювати орієнтири – річний показник монетизації ВВП. Співвідношення між грошовим агрегатом МЗ до ВВП показує рівень монетизації:

$$MP = \frac{M3}{BVP}$$

Регулювання грошової пропозиції доцільно здійснювати шляхом узгодження досягнення оптимального рівня монетизації з іншими цілями державної економічної політики. Поряд з утриманням грошового правила, стабільність цін та підвищення рівня монетизації можна віднести до найголовніших орієнтирів регулювання грошової пропозиції в перехідній економіці. Темпи зростання грошової маси – MT повинні відповідати вибраним оптимальним параметрам для відповідного стану економіки $P const$:

$$MT = P const.$$

Інфляція періоду регулювання I_p повинна скорочуватись порівняно з фактичним рівнем – I_f :

$$I_p < I_f.$$

Рівень монетизації періоду регулювання MP_p повинен підвищитись, порівняно з фактичним рівнем MP_f :

$$MP_p > MP_f.$$

В умовах транзиції використовуються прямі та непрямі методи регулювання грошової пропозиції. Проте економічне середовище ще недостатньо придатне для повноцінного використання непрямих методів регулювання, побудованих на дії економічних механізмів. У перехідній економіці процес регулювання грошової пропозиції деформується демонетизацією економіки, що потребує врахування цього чинника під час розроблення напрямів і методів впливу. Центральний банк визначає свій вплив на грошову масу шляхом контролю над грошовою базою. Для цієї мети най-ефективніші операції на відкритому ринку.

Ефективність регулювання грошової пропозиції в перехідній економіці можлива лише за умов: а) економічного середовища, яке функціонує на ринковий засадах розвиненого грошового та фінансового ринку, існування необхідних грошових інструментів; б) фінансового сектору економіки, який функціонує на ринкових засадах і дає змогу акумулювати тимчасово вільні кошти і розподіляти їх у напрямках економічної діяльності, яка забезпечує найвищу ефективність; в) реального сектору економіки, який був би адаптований до ринкових умов і реагував би на ринкові стимули, де існує конкурентне середовище і рівень рентабельності якого забезпечує окупність інвестицій; г) можливості постійного отримання ринкової інформації, яка об'єктивно і своєчасно відображає стан економічної кон'юнктури, а також кон'юнктуру на певному сегменті ринку; д) "прозорості" державної економічної політики та існування кредиту довіри до неї.

Для здійснення моніторингу ділової активності в реальній економіці та встановлення взаємозв'язку з банківською активністю у країнах із перехідною економікою індекс економічної активності (ІЕА) розраховують на базі натуральних показників, що дає змогу нейтралізувати вплив зміни цін під час оцінювання реального стану економіки. При цьому не використовуються вагові коефіцієнти галузей економіки, що дає змогу уникнути деформуючого впливу великих галузей національної економіки. Індекс банківської активності (ІБА) розраховують за тією ж методикою, як і індекс ІЕА. З нашого погляду, доцільно зіставити індекси ІЕА та ІБА з запропонованим нами індексом грошової пропозиції (ІГП). Використовуючи запропоновану систему індексів, створюється можливість проведення аналізу ефективності змін грошової пропозиції. Можна запровадити систему оцінювання ефективності державного регулювання пропозиції грошей:

$$1. \text{ІГП} = \alpha \times \text{ІЕА}, \text{ІГП} = \beta \times \text{ІБА},$$

де: α – нормативний коефіцієнт часового лага затримки реакції сектору реальної економіки; β – нормативний коефіцієнт часового лага затримки реакції банківського сектору.

У такому випадку можна стверджувати про ефективність грошово-кредитної політики.

$$2. \text{ІГП} > \alpha \times \text{ІЕА}, \text{ІГП} < \beta \times \text{ІБА}, \text{ за умови } \alpha \times \text{ІЕА} = \beta \times \text{ІБА}.$$

У такому випадку можна стверджувати про неефективність грошово-кредитної політики щодо регулювання грошової пропозиції.

$$3. \text{ІГП} > \alpha \times \text{ІЕА}, \text{ІГП} < \beta \times \text{ІБА}.$$

У такому випадку збільшення грошової пропозиції акумулюється в банківському секторі у зв'язку з неефективністю інвестування в реальний сектор економіки.

$$4. \text{ІГП} \geq \alpha \times \text{ІЕА}, \text{ІГП} \leq \beta \times \text{ІБА}, \text{ за умови } \alpha \times \text{ІЕА} = \beta \times \text{ІБА}.$$

У такому випадку зростання грошової пропозиції викликає зростання реального обсягу виробництва, доходність якого може перевищувати доходність від фінансових операцій. Серед цих основних варіантів визначення ефективності державного регулювання грошової пропозиції можуть бути й інші, які визначаються з врахуванням додаткових чинників впливу. За більш детальної розробки методів використання індексів і нагромадження емпіричних даних про їх реальні взаємозв'язки можна проводити розрахунки варіантів державного регулювання грошової пропозиції на перспективу. Таким чином, ефективність державного регулювання грошової пропозиції охоплює широкий спектр чинників, раціональне використання яких дає змогу досягнути економічного зростання, уникнути інфляції та безробіття. Підвищення ефективності державної грошово-кредитної політики є одним із визначальних чинників успішного реформування української економіки.

Висновки. Регулювання та координація суб'єктів грошового ринку є одним із визначальних напрямів державної економічної політики. Грошово-кредитна та бюджетно-фіскальна політика є взаємодоповнювальними в процесі стабілізації економіки. Шляхом зміни пропозиції грошей можливо ко-

рекувати бюджетно-фіскальну політику, проте ефект від збільшення пропозиції грошей буде менший, ніж вплив бюджетно-фіскальної політики. У короткотерміновому періоді зростання пропозиції грошей приводить до зниження норми процента, зростання реального обсягу виробництва та підвищення цін. Водночас після збільшення грошової пропозиції можуть виникати тимчасові ефекти впливу, пов'язані з нерівномірним та непропорційним розподілом грошової маси до існуючого рівня. У довготерміновому періоді грошово-кредитна політика, спрямована на збільшення грошової пропозиції, є неефективною. Нейтральний характер впливу грошей в довготерміновому періоді позбавляє їх можливості впливати на економіку.

Оцінка ефективності регулювання грошової пропозиції через складність об'єкта регулювання і значні часові лаги потребує збалансованого підходу. Ефективне регулювання грошової пропозиції можливе лише за умов існування економічного середовища, яке функціонує на засадах ринкової взаємодії фінансового та реального сектору економіки за умов "прозорості" державно-економічної політики. Проте, в сучасних умовах значна частина реального сектору економіки, на якій і надалі позначаються наслідки гіперспаду виробництва та безробіття, доволі мляво реагує на ринкові стимули регулювання. Можна навіть стверджувати про існування "іраціональних" очікувань у значній частині реального сектору економіки.

Література

1. Носов О.Ю. Грошові системи: становлення та розвиток / О.Ю. Носов. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2008. – С. 20-41.
2. Джус Ю.М. Про функції та типи грошей в сучасних економіках / Ю.М. Джус // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Сер.: Економіка. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка". – 2001. – № 432. – С. 34-38.
3. Джус Ю.М. Грошовий ринок: принципи формування пропозиції грошей та проблема грошової рівноваги / Ю.М. Джус // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во ЛКА. – 2001. – Вип. 8. – С. 260-267.
4. Устинова Т. Взаємозв'язок процентних ставок у контексті монетарної трансмісії та оптимізації рефінансування / Т. Устинова // Вісник Національного банку України : журнал. – 2005. – № 4. – С. 35-38.
5. Носов О.Ю. Проблеми демонетизації економіки України / О.Ю. Носов, Ю.М. Джус, Ю.І. Турянський // Макроекономіка: проблеми, тенденції і перспективи : матер. 3-ої Міжнар. конф. молодих вчених-економістів 7-9 квітня 2000. – К., 2000. – С. 99-101.

Гомонай И.В. Методологические основы формирования эффективной политики регулирования денежного предложения

Исследована ефективність державного регулювання денежного предложения в умовах переходу к рынку. Круг рассматриваемых вопросов включает теоретико-методологические основы исследования денежного рынка, государственное регулирование денежного предложения в развитых рыночных экономиках, эффективность государственного регулирования предложения денег в переходной экономике.

Ключевые слова: деньги, денежное предложение, денежный рынок, эффективность государственного регулирования.

Homonay I.V. The methodological basis of the forming of effectiveness politics regulating money propositions

In the article explores effectiveness of the state regulation of money proposal in conditions of the transition to market economy. Items considered include theoretical-mythological basic research of the money market, the state regulation of the money proposal in developed market economies, the effectiveness of the state regulation of money proposals in a transition economy.

Keywords: money, money proposal, money market, effectiveness of the state regulation.

УДК 338.48.02

Здобувач М.А. Дворник¹ –

Донецький НУ економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Наведено визначення антикризового управління як комплексної системи заходів із підвищення ефективності функціонування туристичних підприємств. Надано концептуальну схему антикризового управління з урахуванням специфіки сучасних умов функціонування вітчизняних підприємств туристичної галузі.

Ключові слова: криза, антикризове управління, туристична галузь.

Постановка проблеми та її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Сучасні вітчизняні туристичні підприємства опинилися в неоднозначному становищі. З одного боку: спрощення туристських формальностей з боку держави; значне розширення кола осіб, потенційно здатних виїжджати за кордон; введення політики валютного регулювання, яка дозволяє легітимне звернення і вивіз значних валютних коштів; виділення стійкої групи населення із середніми та високими доходами, достатніми для поїздки за кордон; масове використання електронних систем інформації і комунікацій, збільшення поінформованості споживачів туристичних послуг, – все це дало потужний поштовх до генерації масштабних туристських потоків, які викликали перерозподіл капіталів і пріоритетів у туристській галузі, створили великі перспективи для розширення бізнесу туристичних підприємств.

З іншого боку: жорстка конкурентна боротьба за клієнта в галузі, яка у низці випадків ведеться з використанням недобросовісних методів; досить "хвороблива" ломка радянських стандартів і механізмів в управлінні підприємствами сфери туризму; недостатня опрацьованість законодавчої бази, нарешті – наслідки світової економічної кризи, – все це якщо не веде до існування туристичних підприємств "на межі банкрутства", то зумовлює відсутність стабільності у функціонуванні вітчизняних туристичних підприємств, створює ситуацію високого ступеня невизначеності для прийняття об'єктивних управлінських рішень.

Індустрія туризму в Україні потребує системи заходів, спрямованих водночас як на допомогу підприємствам, які терплять лиха, так і на запобігання кризових явищ, на оздоровлення економічного стану туристичних підприємств, зміцнення їх фінансів, виявлення нових, конкурентоспроможних моделей ведення бізнесу і, як наслідок, розширення масштабів діяльності. Та-

¹ Наук. керівник: проф. О.В. Виноградова, д-р екон. наук